Horváth Jenő
Olaszok a szíriai polgárháborúban

Még nem tudjuk, hogy az olaszok közül kicsodák, mennyien és miért voltak/vannak a 2011 tavasza óta polgárháború sújtotta Szíriában. Az utóbbi hónapok hírei és tudósításai alapján csupán három jellegzetes résztvevőről szólok – vázlatosan.

A konvertita

Giuliano Delnevo Genovában született, ott nőtt föl, olyan családban, amelynek semmi köze sem volt az iszlámhoz. Mégis Allah harcosaként halt meg Szíriában, 24 évesen, 2013. június közepén.

Olasz nemzetisége a zsebében talált útlevele alapján derült ki – társai Ibrahimként ismerték. A halálhírét a *Giornale* olasz napilap közölte először, titkosszolgálati és belügyminisztériumi forrásokra hivatkozva.

2008-ban tért át az iszlám hitre. Egyetemista volt, történelmet és arabot tanult. Többször járt Marokkóban, valószínű ott került fundamentalisták befolyása alá. Megváltozott a külseje is: szakállt növesztett, úgy öltözött, mint egy imám. Ezzel még nem keltett különösebb figyelmet a ligúriai nagyvárosban. Csak 2012-ben hallgatta ki először az egyik olasz titkosszolgálat, a DIGOS, azután hogy Szíriából tért haza. A szolgálatnak azonban erre nem volt bizonyítéka, csak arra, hogy Törökországban járt. Elfogadták Delnevo magyarázatát, hogy turistaúton volt. Mindmáig keveset lehet tudni arról, hogy akkor miért is ment Szíriába. A DIGOS-kihallgatása után a genovai rendőrség minden esetre dossziét nyitott róla. Halála után pedig csak annyit közölt a *Giornale* újságírójával, hogy Delnevo valószínű, hogy már akkor kapcsolatba kerülhetett egy csecsen iszlamista önkéntesekből álló csoporttal, amely a lázadók oldalán harcolt Szíriában.

Delnevo valamikor 2013 elején elköltözött otthonról, a szó szoros értelmében illegalitásba vonult. Egyik barátjának azt mondta, hogy Csecsenföldre megy harcolni. A genovai iszlám közösség vezetői – nyilatkozatuk szerint – nem tudtak erről. Csak a halála után derült ki, hogy Delnevo 2013 februárjában önkéntesként az Aszad-rendszer elleni „szent háborúba” indult. Ő lett a szíriai polgárháború első olasz ismertté vált halottja. Egyik dzsihádista gerillacsapat tagjaként halt meg, egy összecsapás során a kormányhoz hű fegyveresek lőtték le.

Halálhíre hívta fel a figyelmet a szíriai polgárháborúban harcoló olaszokra. Az olasz lapok feltételezései szerint 20 és 40 között lehet azoknak az olaszoknak a száma, akiket az olasz titkosszolgálatok ma szemmel tartanak a kormányellenes erők oldalán harcolók közül. Ezek egy része Delnevóhoz hasonló „eredeti olasz", mások muszlim bevándorlók, vagy azok gyermekei. Az olasz önkéntesek a többi Nyugat-Európából érkezettekhez képest nincsenek sokan. Gilles de Kerchove, az Európai Unió antiterrorista politikájának felelőse szerint mintegy 500 európai harcol Szíriában, a Londoni King's College beszámolója szerint 14 országból legalább 600. Ezek csak kisebb részét képezik a 2000-5000 főnyi „iszlamista idegenlégiósnak". A CIA Delnevo halálának napjaiban legalább 800-ra becsülte az európai dzsihádisták számát a „felkelők" soraiban. Legtöbben a Nagy-Britanniából érkezetek, rögtön mögöttük a belgák következnek, aztán a franciák és a hollandok.

Delnevo döntése, hogy fegyvert fog Allahért és akár a „mártírságot" is vállalja – kivételesnek tekinthető, hiszen az Olaszországban a másfél millió muszlim él, és az 500-600 muszlim imaházban a pénteki imákon résztvevő 70.000 muszlimból, és a Szíriába elindult harcosokból eddig csak ő halt meg. Halála mégis egyfelől arra figyelmeztet, hogy milyen közel is van Európához a szíriai polgárháború, másfelől arra is, hogy ez a konfliktus annak veszélyét idézi föl, amely nemcsak az Európában élő muszlimok második nemzedékére leselkedik, hanem az európai fiatalokra is: iszlám fanatikusok vonzáskörébe kerülve elindulhatnak harcolni bárhová. Sok európai önkéntes vett részt a szerbek ellen háborúban, Boszniában, ma Szíriában harcolnak, holnap ki tudja majd melyik országban.

A jezsuita

Az 59 éves Paolo jezsuita atya mind egyházi mind világi körökben közismert személyiség. Már az 1980-as évektől nagyobbrészt Szíriában élt – szinte a hazájának tekintette az országot. Az évtized első felében újraalapította a Damaszkusztól mintegy 80 km-re, a VI. századi remete-szent, Abesszíniai Szent Mózes barlangja fölé a XI. században emelt, majd elpusztított Mar Musa, más néven Deir Mar Musa al-Habashi kolostort, amely az irányítása alatt egyebek mellett zarándokok ezreinek célpontjává változott. Paolo atya szír katolikus szerzetesközössége kezdettől fogva ortodox kereszténységet is a falai közé fogadott. Az atya neve hamarosan a vallások közötti dialógus, elsősorban a keresztény–iszlám párbeszéd egyik fő előmozdítójaként vált ismertté a Közel-Keleten és Nyugat-Európában. (Teológóiai írásai elsősorban franciául és olaszul jelentek meg, arabul is publikált.) Az akkori a szír kormányzat nem ellenezte Dall'Oglio tevékenységét, hiszen az atya és a szír katolikusok vallási, egyházi és politikai magatartása és törekvései beleillett a rendszerbe.

2011-ben, az "arab tavasz" szíriai beköszöntével azonban Paolo atya és kolostora kritikus helyzetbe került, mert az atya nem titkolta, hogy a rendszer elleni tiltakozókkal

szimpatizál. A szír hatóságok ki is utasították az országból, a döntést azonban nem hajtottak végre, ugyanis hallgatólagos megállapodás született, amely szerint, ha az atya nem foglal állást a kormányzattal szemben, nem nyilatkozik az ország politikai kérdéseiről, akkor maradhat Szíriában. Kolostora egy ideig a béke oázisának számított a polgárháborúba borult országban. A háború szörnyűségei miatt azonban Paolo atya számára a hallgatás egyre inkább lehetetlenné vált. Végül is a Kofi Annannak írt nyílt levelének megjelenése után, 2012. június 12-én kénytelen volt elhagyni Szíriát. Létrehozott – ahogy ő mondta – a "száműzetésben", Libanonban egy a szíriai menekülteket vallási megkülönböztetés nélkül segítő szervezetet.

2013-ban – nem tudjuk pontosan mikor – illegálisan visszatért Szíriába. Az Olasz Külügyminisztérium, a Szentszék, a titkosszolgálatok érhető okokból egyelőre még hallgat Dall'Oglio missziójának céljáról. A Törökországból Szíriába őt kísérő önkéntesek szerint azért ment a felkelők által ellenőrzött országrészbe, hogy találkozzon Abu Bakr al-Bagdadival, az „Iraki és Levantei Iszlám Állam" vezetőjével, hogy tárgyaljon vele egy a dzsihádisták és kurd milíciák közötti fegyverszünetről, illetve elrabolt vagy túszként fogvatartott keresztények és muszlimok szabadon engedéséről. Július 27-én még küldött e-mail-eket, aztán kiderült, hogy 28-án vagy 29-én (nem tudni pontosan, hogy mikor és hol egy dzsihádista fegyveres csapat foglyul ejtette. Az olaszok ezután már nem tudtak kapcsolatot teremteni vele. Az egyik olasz katonai hirszerző szervezet (Dipartimento delle Informazioni per la Sicurezza, DIS) igazgatója szerint annyi biztos, hogy az atya az al Kaida egyik helyi csapatának a kezébe került. Az olaszok Dall'Oglio kiszabadítása érdekében – saját csatornáikon túl mind a szövetséges titkosszolgálatokon, mind a szíriai kormány hirszerző szervezetein keresztül – megpróbáltak kapcsolatba lépni és tárgyalni az atyát elrabló csoporttal, azonban sikertelenül.

2013. augusztus 12-én jelent meg egy arab nyelvű internetes portálon a Dall'Oglio meggyilkolásáról szóló első hír, amit Emma Bonino olasz külügyminiszter-asszony a következő napokban nem tudott sem cáfolni sem megerősíteni. Szeptember elején sincs biztos hír a sorsáról.

A krónikás

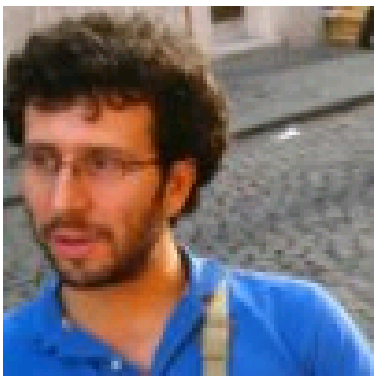

Lorenzo Trombetta aközé a nagyszámú újságíró és szakértő közé tartozik, akik foglalkozásszerűen tudósítanak a szíriai eseményekről, elemzik, magyarázzák azokat.

Már az egyetemi diplomamunkáját is Szíria-témából írta (A propaganda szerepe a Baasz Párt korszakában). Az angolon és a francián túl megtanult arabul is, jó ideje arab filológusnak számít. 1998-ban határozta el, hogy PhD-disszertációját az Asszad családnak a szíriai hatalmi rendszerben betöltött szerepéről írja. Ösztöndíjasként hosszabb időt töltött Damaszkuszban, megfordult több arab országban is. Doktori

disszertációját Párizsban, a Sorbonne-on védte meg 2008-ban. 2004-ben jelent meg Szíriáról az első könyve (*Siria. Nel nuovo Medioriente.* Editori Riuniti, Róma). 2005 óta Bejrutban él, a legnagyobb olasz hírügynökség (ANSA) tudósítójaként. Hogy a polgárháború alatt hányszor és mikor járt a helyszínen – nem tudjuk. (A polgárháború kitörése óta az újságírók számára is rendkívül kockázatos Szíriába utazás. 27 hivatásos újságírót gyilkoltak meg az országban és tíznél többet raboltak el a rendszer milicistái, a lázadók vagy bűnöző csoportok. Többségüknek ismeretlen a sorsa.)

Talán az eddigiekből is kitűnik, hogy Trombetta a legjobban felkészült Szíriára és a Közel-Keletre szakosodott újságírók közé tartozik. Joggal írják a recenzensek az idén tavasszal *Siria, dagli ottomani agli Asad. E oltre* (Szíria. Az ottománoktól az Aszadokig. És tovább. Mondadori editore, Milánó, 2013. 342. old.) címmel megjelent könyvéről, hogy az kiemelkedik az utóbbi évek Szíriáról szóló könyvterméséből.

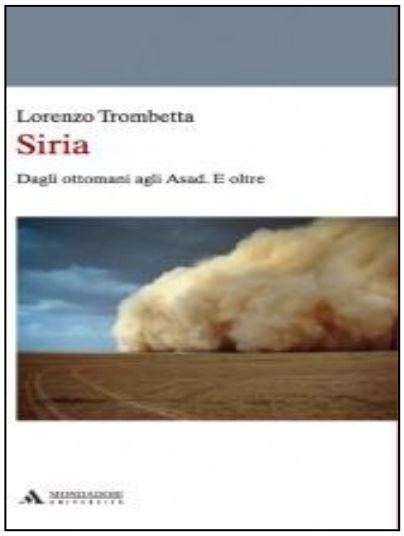

Más országokhoz hasonlóan a mai Szíria sem érthető annak története nélkül. Trombetta az oszmán uralom utolsó évtizedeitől kezdi a könyvét, mindenekelőtt azt emeli ki, hogy amikor az első világháború győztes hatalmai kijelölték az eljövendő független Szíria határait eleve nemcsak egymástól különböző, hanem egymással konfliktusos viszonyban élő népesség került e határok közé, ami megnehezítette nemcsak a függetlenség kivívását (1946), hanem magát az állam- és a nemzetépítés kibontakozását is. A mai és a jövendő Szíria legfőbb problémája, a polgárháború gyökerei lényegében arra a kérdésre vezethetők vissza, hogy miként lehet megtalálni valamiféle egyensúlyt a szír társadalomban, hogyan lehet biztosítani az ország fennmaradását, az állam kormányozhatóságát – a Közel-Kelet változó külső körülményei közepette – a rivalizáló, egymással erőteljesen szemben álló gazdasági, társadalmi, vallási csoportok és közösségek között. A Baasz Párt és az Aszadok (1970-től) egyfelől a divide et impera, másfelől kérlelhetetlen erőszak alkalmazásával igyekeztek ezt megoldani.

Trobetta szakmájából eredően nagyon jól tudja, hogy a mai háborúkat, a szíriai polgárháborút is, nemcsak tűzfegyverekkel vívják, hanem a média eszközeivel is. Könyvében részletesen bemutatja ezt a küzdelmet is. Ezen a téren is érvényesül filológusi és történészi precizitása. Ráadásul a könyv gördülékeny, olvasmányos nyelven fogalmazódott. Trombetta a tragikus sorsú Szíria legújabb kori történetének és polgárháborújának legjobb olasz krónikása.